

NOTAT

Beskrivelse af de nye kommunale sundhedscentre

I forbindelse med opgave- og strukturreformen overtager kommunerne som bekendt en række opgaver på sundhedsområdet, herunder genoptræning samt forebyggelse og sundhedsfremme. I bemærkningerne til den nye sundhedslov nævnes sundhedscentre, som en mulig organisatorisk enhed til varetagelse af disse nye opgaver. Flere kommuner har i denne forbindelse eller tidligere etableret sundhedscentre, men der er ingen fælles definition af, hvad et sundhedscenter er, eller hvad det skal indeholde. Derfor er der også stor forskel på de eksisterende sundhedscentre hvad angår både indhold og organisering. I efteråret 2005 udmeldte Indenrigs- og Sundhedsministeriet en pulje til forsøg med sundhedscentre, hvor 18 kommuner fik bevilget midler til etablering af et sundhedscenter. Ligeledes udmeldte Socialministeriet i foråret 2006 en pulje til forsøg med såkaldte forebyggelses- og rådgivningscentre, hvor 11 kommuner fik tildelt midler til centre, som på mange måder minder om de 18 sundhedscentre. Nærværende notat har dog kun til formål at beskrive de 18 sundhedscentre, der modtog midler fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

De 18 sundhedscentre ligger spredt i kommuner over hele landet og er meget forskellige både hvad angår indhold og organisering. Sundhedscentrene har alle den overordnede ramme, at de i udgangspunktet er treårige forsøgsprojekter, der har til formål at generere ny viden om indsatser og metoder i forhold til kommunernes nye sundhedsopgaver – dvs. både indenfor genoptræning, patientrettet og borgerrettet forebyggelse. Derfor arbejder de med projekter og indsatser, som skal evalueres både hvad angår aktivitet og effekt, og en stor del af deres opgaver udgøres derfor af arbejdet med dokumentation af og vidensgenerering om de indsatser, der iværksættes. Nedenstående beskrivelser af sundhedscentrene fokuserer dog ikke på denne del af sundhedscentrenes opgaver, men har udelukkende til formål at give et

Den 16. november 2006

Jnr 09.06.00 P07
Sagsid 000166662

Ref THU
thu@kl.dk
Dir 3370

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

Tlf 3370 3370
Fax 3370 3371

www.kl.dk

1/10

overblik over, hvilke indsatser i form af aktiviteter og ydelser der tilbydes borgerne via sundhedscentrene.

I notatet er aktiviteterne/ydelserne inddelt efter om de er patientrettede, hvilket her også inkluderer genoptræningsydelser, eller om de er borgerrettede. Denne distinktion udspringer af Sundhedsstyrelsens definitioner af de to typer forebyggelse:

Borgerrettet forebyggelse:

”Primær forebyggelse rettet mod den raske del af befolkningen. (...) Formålet med borgerrettet forebyggelse er at mindske risikoen for, at sygdom overhovedet opstår. Det involverer en sundhedsfremmende og forebyggende indsats i relation til rygning, alkohol, kost, fysisk inaktivitet, svær overvægt og smitsomme sygdomme.”

Patientrettet forebyggelse sidestilles med klinisk forebyggelse, som defineres:

”Forebyggelse, der indeholder elementer af sundhedsfremme og rehabilitering, og som foregår i sundhedsvæsenet sammen med patienter”

I oversigten over sundhedscentrene ligger inddelingen af borgerrettede ydelser og patientrettede ydelser tæt op af denne distinktion mellem de to typer forebyggelse. Patientrettede ydelser har således til formål at forebygge, at en sygdom udvikler sig yderligere, og at begrænse eller udskyde dens komplikationer, og omfatter derfor også de kommunale genoptræningsopgaver i dette notat. Borgerrettede ydelser har til formål at forebygge, at sygdom og ulykker overhovedet opstår. Nogle indsatser/ydelser er dog svære at indplacere under denne inddeling, fordi de kan indeholde elementer fra begge typer, men det er forsøgt i den udstrækning, det kan lade sig gøre.

Udover de to typer forebyggelse og genoptræning, kan der også være andre ydelser i sundhedscentrene, som f.eks. hjemmesygepleje og sundhedspleje. Disse er ikke udeladt af beskrivelserne, men også forsøgt inddelt i hhv. borgerrettede og patientrettede ydelser. Desuden er det primært de kommunale opgaver, det er beskrevet i notatet, selvom en række centre også lægger hus til forskellige regionale ydelser. Oversigten er således ikke udtømmende, men forsøger at give et overblik over de mest centrale ydelser, der skal etableres i hvert sundhedscenter. Ønsker man mere detaljerede oplysninger om ydelserne, kan de enkelte sundhedscentre kontaktes.

Overordnet kan man sige, at langt de fleste centre har genoptræning og en eller anden form for patientskole som ydelse til kronikere og patienter udskrevet fra sygehus. Både i forbindelse hermed og som et mere åbent, borgerrettet tilbud har de fleste sundhedscentre ligeledes indsatser indenfor rygestop samt kost og motion. Mange sundhedscentre har sundhedsfaglige

indsatser, der relaterer sig til sociale mål eller sociale indsatser, herunder indsatser overfor sygedagpenge- og kontanthjælpsmodtagere, særlige indsatser overfor etniske minoriteter og indsatser til psykosocial støtte for udsatte grupper. De borgerrettede ydelser er som oftest åbne tilbud for alle borgere, mens de patientrettede ydelser, genoptræningsydelserne og en række af ydelserne med sociale mål oftest kræver henvisning fra sygehus eller praktiserende læge.

Sundhedscenter/kommune	Aktiviteter/ydelser	
	Borgerrettede	Patientrettede
Bornholm Sundhedscenter med satellit-funktioner.	Åben rådgivning om motion, kost, fedme, rygning og alkoholmisbrug. Sundhedsfremmeaktiviteter og -arrangementer.	Patientskole for borgere med diabetes 2, hjertekarsygdomme og KOL indenfor kost, motion og rygestop. Genoptræning. Rådgivning/vejledning for borgere med muskel- og skeletlidelser. Rådgivning og vejledning til borgere i relation til demens, inkontinens og sårpleje.
Brønderslev-Dronninglund Sundhedshus og Sund By satellit-butikker i lokalområderne.	Småbørnsfamilier: jordemoder- og sundhedplejerskekonsultation, mødregrupper, motorisk legestue og familiecafé. Børn og unge: sundhedssamtaler, kostvejledning, indsats mod overvægt, ung-til-ung og forældrekurser Voksne: indsatser mod overvægt, kostvejledning, motion på recept, fysioterapi, rygestop og blodtryksmåling.	Genoptræningshus i nedlagt plejehjem, som modtager patienter fra sygehusene. Patientskole for diabetes 2- og KOL-patienter.
Fredensborg	Brede forebyggende og sundhedsfremmende initiativer overfor børn i skoler og institutioner. Åbne tilbud til alle borgere i forhold til kost, rygning og fysisk aktivitet.	Genoptrænings- og rehabiliteringstilbud til patienter med ortopædkirurgiske og reumatologiske sygdomme samt apopleksi. Sundhedsfremmende tilbud og afklaringsforløb for sygedagpenge- og kontanthjælpsmodtagere.

Sundhedscenter/kommune	Aktiviteter/ydelser	
	Borgerrettede	Patientrettede
Faaborg-Midtfyn	<p>Minibus med sundhedsfremmende og forebyggende kampagner, herunder kost- og motionsvejledning, rygestop mm.</p> <p>Særligt tiltag, hvor alle familier med 3-årige børn får et ekstra besøg af sundhedsplejersken med henblik på tidlig opsporing og forebyggelse af overvægt hos børn.</p> <p>Frivillig social indsats indtænkes i sundhedsfremme via ex. selvhjælpsgrupper, støttegrupper mv. og ved optimering af samarbejde med frivillige organisationer.</p>	<p>Genoptræning for KOL-, hjerte-, ryg- og apopleksipatienter, herunder mestringskurser.</p> <p>Træning og information til patienter inden indlæggelse/operation (vægttab, rygestop, begrænsning af alkoholindtag, muskelstyrkelse).</p>
Hillerød (Skævinge)	<p>Projekt rettet mod den raske del af befolkningen i forhold til kost og motion samt svær overvægt.</p> <p>Sundhedsfremme i relation til indsatserne:</p> <p>Børn, mad og bevægelse</p> <p>”Styrk din krop” for ældre</p> <p>”Motion i håndkøb” og motionsvejledning</p> <p>Sundhedscafé</p>	

Sundhedscenter/kommune	Aktiviteter/ydelser	
	Borgerrettede	Patientrettede
Horsens	Åbne tilbud om rådgivning og vejledning omkring rygestop, ernæring, motion og trivsel, herunder ”motion på recept” og Sund By butik. Særlig forebyggende indsats for overvægtige børn og overfor 1. gangs-fødende i forhold til kost og ernæring.	Et mobilt sundhedsteam, der skal forebygge indlæggelser af ældre medicinske patienter i samarbejde med hjemmeplejen og de praktiserende læger. Det mobile sundhedsteam skal ligeledes varetage diabetes 2-, astma- og KOL-patientundervisning for kronikere og etniske minoriteter. Trygheds- og observationspladser samt livsstilscenter.
København		Rehabiliteringsforløb for kræftpatienter, som gør, at de hurtigere kan få et aktivt liv igen, og som bidrager til at skabe sammenhæng i patientforløbet. Sundhedscentret drives i integreret samarbejde mellem Københavns Kommune og Kræftens Bekæmpelse, idet Kræft-rådgivningen i København vil få til huse i samme lokaler.

Sundhedscenter/kommune	Aktiviteter/ydelser	
	Borgerrettede	Patientrettede
Lyngby-Taarbæk	<p>Vejledning til kommende forældre om familieforbere- delse i samarbejde med sundhedsplejen.</p> <p>Undervisning til forældre med ældre børn om opdra- gelse og livsstil.</p> <p>Projekt om sund mad for 4. klasse og deres forældre, samt udarbejdelse af kostpo- litik til skolen.</p> <p>Et opsøgende og forebyg- gende tandplejetilbud for kontanthjælpsmodtagere og andre udsatte voksne.</p>	<p>Samarbejdsprojekt med Ar- bejdsmarkedsafdelingen og Genoptræningscenteret om hurtig udredning af sygemeld- te borgere med lidelser i be- vægeapparatet.</p> <p>Undervisning for diabetes 2- patienter og borgere i risiko for at udvikle diabetes 2 om livsstilsændringer, herunder motion og sund mad.</p> <p>Et tværsektorielt udgående team, som skal koordinere indsatsen mellem sygehus, kommune og egen læge for ældre, indlægningsstruede bor- gere.</p>
Næstved	<p>Forebyggende hjemmebesøg.</p> <p>Projekt om den sundheds- fremmende arbejdsplads (røgfrie miljøer, alkoholpoli- tik, motionsfremme).</p> <p>Rådgivning og behandling i forbindelse med alkohol- og stofmisbrug, herunder også undervisning i skolerne.</p> <p>Rygestopkurser og vejled- ning om rygestop, herunder også forebyggelse af ryge- start i skolerne.</p> <p>Motionsvejledning, ”motion på recept” og ”motion i håndkøb”.</p> <p>Indsats mod seksuelt over- førbare sygdomme og uøn- sket graviditet (gratis kon- domudlevering, ung-til-ung og undervisning i skolerne).</p> <p>Kostpolitik for børn og unge samt ældre.</p>	<p>Genoptræning i samarbejde med sygehus.</p> <p>Sundhedsskole for kronikere med diabetes 2, hjertekarsyg- domme og KOL (i samarbejde med Falck Healthcare).</p> <p>Hjælpemiddeldepot og råd- givning om hjælpemidler.</p>

Sundhedscenter/kommune	Aktiviteter/ydelser	
	Borgerrettede	Patientrettede
<p>Odense</p> <p>Forebyggelse i et lokalområde med særlige sociale problemer (Vollsmose).</p>	<p>Kompetenceudvikling af sundheds- og kulturformidlere (anden etnisk oprindelse end dansk). Motiverende funktioner overfor beboerne i bydelen ved opsøgende arbejde og ved invitation af grupper. Kostvejledning (diætist) i grupper. Kostvejledning i daginstitutioner via Fødevarestyrelsen. Kostvejledning i dagplejen afhængig af fondsmidler. Samarbejde med misbrugsbehandlere, kvindekrisecenter, ungdomsrådgivning, præventionsklinik, psykolog ved åben rådgivning 1-2 gange ugentligt. Rygestopkurser i samarbejde med apotek. Åbent hus med rådgivning.</p>	<p>Opsporing og undervisning af borgere med diabetes 2. Patientuddannelse overvejes i løbet af 2007 i blandede etniske grupper. Samarbejde med praktiserende læger om livsstilsrelateret rådgivning. Samarbejde med sygehusafdelinger forventes etableret i løbet af 2007, særligt i form af sundheds- og kulturformidling.</p>
<p>Odsherred</p>	<p>Livsstilsteam skal udføre borgerrettede sundhedsfremmekampanjer, hvor de oplyser om tilbudene i sundhedscenteret samt yder en generel sundhedsfremmende indsats (bl.a. via en mobil livsstilsklinik). Indsatser indenfor forebyggelse af alkoholmisbrug, rygestop, overvægt og ulykker (som del af Sund By).</p>	<p>Et genoptræningscenter og en patientskole med livsstilsteam for kronikere (kost, motion, rygning og alkohol). Livsstilsteamet skal desuden uddanne særlige ”kronikerforebyggere” i hjemmeplejen og blandt de forebyggende sygeplejersker indenfor områder som diabetes 2, sårbehandling, KOL og hjertesygdom.</p>

Sundhedscenter/kommune	Aktiviteter/ydelser	
	Borgerrettede	Patientrettede
Ringkøbing-Skjern	<p>Forebyggende hjemmebesøg. Forebyggende træning eks. balancehold, styrkehold mm. Forebyggende indsats i forhold til misbrugsområdet (alkohol og stoffer). Fokus på alle KRAM-områderne, samt psykisk arbejdsmiljø og stress. Fokus på forebyggelse i børnenearene via tværfagligt kommunalt samarbejde Temaaftener om sund livsstil (bla. stress håndtering). Rygestopkurser. Samarbejde med kultur og fritidsområdet om aktiviteter i natur og kultur.</p>	<p>Samarbejde med erfarne patienter om lærings- og mestringsforløb for kronisk syge. Vedligeholdende træning og genoptræning efter sygehus ophold ved fysio- og ergoterapeuter. Fortsættelse af en række regionale funktioner. Tilbud om ambulante alkohol- og stofbehandling.</p>
Samsø	<p>Uddannelse af sundhedsagenter til varetage af rygestopkurser for voksne og gravide. Misbrugsindsatser i samarbejde med regionens misbrugsteam. Indsatser overfor fysisk inaktive og overvægtige borgere. Indsatser indenfor kost og motion i børnehaver, dagpleje, skoler og fritidstilbud. Kompetenceudvikling for hjemmehjælpere i forhold til forebyggelse og sundhedsfremme.</p>	<p>Genoptræning og rehabilitering (træning og motion) for patientgrupper, ældre og sygedagpengemodtagere med gener i bevægeapparatet samt træning af kognitive funktioner hos ex. apopleksipatienter. Patientskole for kronikere med KOL, rygproblemer og diabetes 2.</p>

Sundhedscenter/kommune	Aktiviteter/ydelser	
	Borgerrettede	Patientrettede
Sønderborg	<p>Gratis rygestopkurser for alle, der har deres arbejdsplads i Ny Sønderborg Kommunes område.</p> <p>Vejledning til private og offentlige virksomheder om formulering af sundhedspolitikker for de ansatte.</p> <p>Diverse sundhedsarrangementer for alle borgere, bl.a. i samarbejde med frivillige foreninger.</p>	<p>Fysisk træning og rådgivning/undervisning for patienter med KOL, diabetes 2, kronisk hjerteinsufficiens, overvægt, apopleksi og for ældre med faldskader.</p>
Vejle	<p>Sundhedsskolens forebyggende tilbud skal omfatte rygestop, indsatser mod overvægt og inaktivitet, indsatser mod alkohol- og pillemisbrug samt træning som forebyggelse af skader.</p>	<p>Et tværfagligt team og sundhedsskoler skal hjælpe langtidssygemeldte med at undgå marginalisering og udstødelse fra arbejdsmarkedet ved at give sundhedsfaglige, sociale og arbejdsmarkedsmæssige rehabiliteringstilbud i samarbejde med jobcenteret.</p>
Vesthimmerland	<p>Tobaksforebyggelsescenter der arbejder med rygestop, fremme af røgfrie miljøer og forebyggelse af rygestart.</p> <p>”Motion på recept”.</p> <p>Samarbejde med patientforeninger og frivillige organisationer om sundhedsfremme (motion og diabetes 2).</p>	<p>Fysisk træning for sygedagpengemodtagere.</p> <p>Samarbejde med sygehus om genoptræning og rehabilitering, herunder patientskole for KOL-patienter og undervisningstilbud til andre kronikere.</p>

Sundhedscenter/kommune	Aktiviteter/ydelser	
	Borgerrettede	Patientrettede
Vordingborg	<p>Tilbud til voksne i forhold til kost og motion, rygning, alkohol og misbrug, herunder ”motion på recept” og rygestopkurser.</p> <p>Kost- og bevægelsestilbud samt familierådgivning til børn, unge og familier med særlige behov, herunder projekt for svært overvægtige børn.</p> <p>Bistand til udarbejdelse af rygepolitikker på arbejdspladser.</p> <p>Lokale projekter for misbrugere og særlig indsats overfor socialt udsatte grupper på tværs af kommunens forvaltningsområder.</p>	<p>Rehabiliteringsforløb for patienter med diabetes 2, hjertesygdom og kræft.</p> <p>Skadeklinik, akutbil, genoptræning, pædiatrisk og kirurgisk ambulatorium, jordemoder, røntgen, laboratorium, hørekonsulent og sygesenge.</p>
<p>Århus</p> <p>Sundhedscenteret fungerer som paraply for kommunens 17 sundhedsklinikker på lokalcentrene.</p>	<p>Rygestopkurser samt indsatser mod alkoholmisbrug, overvægt, fysisk inaktivitet, seksuelt overførbare sygdomme og uønskede graviditeter.</p> <p>Guidning til sundhedsfremmetilbud i både offentligt, privat og frivilligt regi.</p>	<p>Rådgivning, støtte og rehabilitering til kronikere i form af patientskoler for borgere med KOL, diabetes 2, hjertekarsygdomme og astma.</p> <p>Tilbud om motiverende samtaler i forbindelse med livsstilssygdomme.</p>

Kontaktoplysninger

Sundhedscenter/kommune	Hjemmeside	E-mail
Bornholm	www.brk.dk/sundhedscentre	Inge Holm; sundhedscenter@brk.dk
Brønderslev-Dronninglund		Inge Tegnagel; ssift@brslevkom.dk
Fredensborg-Humlebæk		Susanne Samuelsen; suss@fhkom.dk
Faaborg-Midtfyn		Anne Højmark Jensen; ahj@aarslev.dk
Hillerød (Skævinge)		Birthe Holmegaard; bhn@skaevinge.dk
Horsens		Brita Aagaard; ssaaga@horsens.dk
København		Jette Vibe Petersen;
Lyngby-Taarbæk	www.sundhedscenter.ltk.dk	Charlotte Dencker; cdc@ltk.dk
Næstved		Lis Hamburger; liha@naeskom.dk
Odense		Ellen Breddam; ebr@odense.dk
Odsherred		Thorkild Christensen; toc@odsherred.dk Hanne Ourø; hanou@odsherred.dk
Ringkøbing-Skjern (Egvad)	www.sundhedscenter-vest.dk	Ulla Svendsen; RCPUS@egvadkom.dk
Samsø		Nanna Salicath; auns@samsøe.dk
Sønderborg (Nordborg)		Morten Bierbaum; mb@nordborg.dk
Vejle		Helene Skou; hemska@vejle.dk
Vesthimmerland (Farsø)		Kirsten Hald; kha@farsoekom.dk
Vordingborg (Møn)		Mia Fruergaard; mif@moenkom.dk
Århus		Karen Bjerre; kbh@mag3.aarhus.dk